

Realkompetensmöte Hadeland 28 - 30 mars 2007

Deltagare:

Camilla Grundström, handledare Karis Kurscenter, Finland

Ingrid – Inderhaug Hjelle, specialpedagog och koordinator Trondheim vo-senter, Norge

Gigja Baldursdottir, Hringsja, språk- och bildärore, Reykjavik, Island

Björg Arnadottir, Namsflokkar, rektor samt repr. i Nordiskt Nätverk, Reykjavik, Island

Ingall Stefansson, Särvoxpedagog Söderhamn & doktorand vid Karlstads universitet Sverige

Janne Nilsson, Särvoxpedagog Söderhamn, Sverige

Lisbet Gustavsson, Särvoxpedagog samt repr. i Nordiskt Nätverk, Kristianstad, Sverige

Dessutom har Gunvor Nilsson, Särvox Hässleholm samt Margit Nielsen, specialundervisningen Aarden, Danmark bidragit trots att de inte var närvarande.

I gruppen finns en väldig spännvidd beroende på att specialutbildning för vuxna har olika betydelse i våra länder. I Sverige betyder det alltid utbildning för vuxna med utvecklingsstörning och eventuella fysiska tilläggshandikapp. Från Finland och Island har vi representanter för läs- och skrivsvårigheter och från Norge kompetens inom gruppen norskinläring för invandrare kombinerat med utbildning på specifika handikapp som syn, hörsel, trauma etc. Efter en genomgång har vi lätt kunnat konstatera att vi lever under helt olika betingelser – vilket också är en nyttig kunskap för oss!

Vi startade med en presentation av hur verksamheten bedrivs i respektive lands organisation

NORGE:

Nyanlända flyktingar får tillbud om introduktionsprogram, fullt deltagande eller bara kvalificering. Introduktionslagen ger rätt och plikt till norskoppläring. Oppläringslagen säger ingenting om specialundervisning. Kommuner kan ansöka hos UDI (Utlendingsdirektoratet) om medel för tillrättaläggande för deltagare med känt funktionshinder. För elever med omfattande handikapp kan detta tillskott (totalt 700 000 NKR per elev) ges under fem år. Summan ska utöver utbildning också täcka boende etc.

Det ska utarbetas en individuell studieplan för den som ska delta i introduktionsoppläring. Där ingår norsk samfunnsfag. Planen innehåller mål – tidsram – antal timmar – var och när oppläring ska finna sted – samtal.

250 timmar norskundervisning och 50 timmar samfundskunskap på egna modersmålet.

I grupp kan erbjudas 3000 timmar totalt och det är svårdefinierat vad som är grupp.

Efter kartläggning hålls ett uppföljningssamtal med läraren efter 30 dagar för att ta reda på hur det gått.

Det läggs stor vikt vid SAMTALET med eleven också. Det är ofta ingen som pratat med individen om den fysiska funktionshämningen eller handikappet som gjort personen rullstolsburen efter ex en krigsskada.

Trondheims vo-senter har ca 800 studerande och ca 100 lärare!! Flott tycker vi! Ingrid betonar att det är bara Trondheims specialundervisning hon kan redogöra för. På andra orter i Norge fungerar det annorlunda.

FINLAND:

I samband med våra diskussioner utgick jag från den verklighet jag huvudsakligen befinner mig i – i arbetskraftsutbildningen eftersom den utgör 75 % av Karis kurscenters verksamhet.

Arbetskraftsbyråer sköter urvalet av elever. Några tvingas till studier för att kunna få ersättning under arbetslöshet ex. Karis Kurscenter har studier inriktade mot yrkeskompetens och arbetsliv. Under utbildningen erhåller den studerande arbetslöshetsersättning via arbetslöshetskassan eller folkpensionsanstalten.

Camilla sköter en del av introduktionssamtalen och skapar tillsammans med yrkesutbildarna individuella studieplaner. Dessutom kallas Camilla in när det blir problem med studierna av olika orsaker (oftast dålig framgång i studierna). Koordinerar också mellan den studerandes behov av olika aktörer och lär hur man söker jobb t ex.

Förr pratade man om *kurser* som inte utmynnade i någon examen. Nu talar man i stället om yrkesprov och yrkesexamen! Yrkeskompetensen utvärderas inte bara med teoretiska prov utan det praktiska kunnandet bedöms också. Processen att få egna examensrättigheter är tids- och energikrävande. I examensinriktade utbildningar utvärderas den studerandes yrkeskunskap via ett trepartssystem med representant för arbetsgivarsidan, arbetstagersidan och utbildningssidan. Karis kurscenters utbildare deltar inte i utvärderingen (objektivitetsprincipen). Man kan få examen på tre olika nivåer:

1. grundexamen
2. yrkesexamen
3. specialyrkesexamen

Ett flertal utbildningar erbjuds och Karis Kurscenter har examensrättigheter inom följande utbildningsprogram/branscher:

Byggnadsbranschen (byggnad)

Ytbehandlingsbranschen (måleri)

Hantverk och konstindustri (smidesgesäll)

Elbranschen (elmontör)

Maskin – och metallbranschen (plåtslagare – svetsare)

Handel och administration (merkonom, försäljare, sekreterare, ekonomiförvaltning, datanom, datormontör)

Social – och hälsovårdsbranschen (familjedagvårdare och skolgångsbiträde)

Därutöver levererar vi utbildning inom VVS - och snickeribranschen samt språkutbildning.

Arbetsministeriet köper utbildningar och står för 75 % av skolans inkomster. Ett 1-årigt anbudsförfarande där pris, kvalité och procenten elever ut i yrkesanställningar avgör vem som får anordna utbildningen. Intag sker enligt non-stop principen särskilt inom de tekniska branscherna.

Här följer processbeskrivningen:

Studerande ansöker via arbetskraftsbyrån till utbildning som kan vara språk- yrkes- eller handledande utbildning.

Arbetskraftsbyrån väljer ut studerande

På Karis Kurscenter träffar den studerande Camilla på följande sätt:

Yrkesutb:

- då problem uppstår
- jobbsökningsundervisning och handledning
- framtidsplaner

Språkutb:

- jobbsökningsundervisning och handledning

Handledande utb:

- vilse i livet
- långtidsarbetslös
- rådvill om yrkesval
- framtidsplaner
- jobbsökningsundervisning och handledning

ISLAND:

300 000 invånare totalt ger naturligtvis ett litet kundunderlag. Man delar inte upp i ungdoms- resp. vuxenutbildning. Det finns ingen lagstiftning när det gäller vuxenutbildning, vilket gör det helt olik övriga Norden och även olik inom Island. Troligtvis kommer det en lagstiftning som ger en gemensam struktur så småningom.

Det finns tre olika organisationer:

- **Hringsja** – tar emot elever med psykiska och fysiska handikapp. Har ca 50-60 studerande
- **Fjolmennt** – tar emot elever med utvecklingsstörning i korta kurser.

Båda utbildningarna får bidrag från handikapporganisationerna.

-**Namsflokkar** – för allmän vuxenutbildning, språkundervisning för invandrare, läs- och skriv Eftersom det är låg arbetslöshet på Island finns ingen stor andel vuxenutbildning. Man saknar också en översikt av vuxenutbildningen på Island.

DANMARK:

Målgruppen er voksne over 18 år, som har lettere eller sværere generelle indlæringsvanskeligheder. Gruppen omfatter unge og voksne, som ofte har modtaget specialundervisning i folkeskolen eller i specialskole, de kan være hjemmeboende ved forældre/plejefamilie, bo i forskellige beskyttede boformer, eller de kan bo i egen bolig selvstændigt eller med støtte.

Formål

Undervisningen tager udgangspunkt i den enkelte elevs forudsætninger, færdigheder og behov, Og formålet er at begrænse eller afhjælpe virkningerne af deres handicap og videreudvikle deres personlige, studiemæssige- eller erhvervmæssige kompetencer.

Det tilstræbes at eleverne:

tilegner sig viden, færdigheder og opnår indsigt og erfaringer som vil være brugbare i et arbejds- og fritidsliv.

udvikler sig på det kommunikative, sociale og personlige plan forbedrer mulighederne for at være en aktiv borger i samfundet udvikler selvtillid og selvstændighed

Visitation/ optagelse Optagelse finder sted løbende hele året.

Ved ønske om optagelse rettes henvendelse til skolen, hvor man kan rekvirere ansøgningsskema og undervisningsbrochurer. Derefter indkaldes til personlig samtale, hvor der tages stilling til, hvilken kompenserende undervisning der er behov for. Skolen kan tilbyde en mere omfattende udredning, hvis det er nødvendigt for at afklare behovet for undervisning.

Specialpædagogisk bistand Udover den kompenserende specialundervisning kan skolen tilbyde specialpædagogisk bistand

- Rådgivning og vejledning til eleven f.eks. om uddannelse og undervisningsmuligheder
- Rådgivning og vejledning til fagpersoner eller pårørende
- Udredninger f.eks., PAS-test, en pædagogisk analyse
- Impressiv og ekspresiv sprogdiagnosticering
- Læsetest, matematiktest
- Afasitest
- Tegn-Til-Tale kurser m.v.
- FVU dansk trin 1-4 for ordblinde, Forberedende Voksen Undervisning
- FVU matematik trin 1-2, Forberedende Voksen Undervisning

Sprogdiagnostisering Udviklingshæmmede, personale eller pårørende oplever situationer, hvor sproglige vanskeligheder giver anledning til misforståelser, som forårsager frustration. Det kan være svært at finde ud af, om det skyldes et mangelfuldt talesprog eller ringe sprogforståelse eller om den daglige samtale mellem parterne er "kørt fast". Skolens talepædagoger søger ved hjælp af samtaler med eleven, personale eller pårørende og med hjælp af forskellige tests at afdække de sproglige vanskeligheder. Undersøgelsen afsluttes med en rapport og der udarbejdes et forslag til handleplan evt. suppleret med et undervisningstilbud

Kursusundervisning Er individuelt tilrettelagt undervisning i et bredt spekter af forskellige fag. Det kan f.eks. være edb, dansk, matematik, billedkunst, syning osv. De længerevarende undervisningsforløb bærer ofte præg af forskellige temaer på større eller mindre hold. Det kan f.eks. være demokrati, historiske emner, personlig udvikling, sundhed osv.

Undervisningens form og omfang Undervisningen tilrettelægges i forskelligt omfang. Undervisningsforløbene tilrettelægges i kortere eller længerevarende kurser. Undervisningen kan i enkelte tilfælde foregå som eneundervisning. Der udarbejdes en individuel undervisningsplan, som kan indgå i deltagerens sociale handleplan. Det tilstræbes, at eleverne har medindflydelse og medansvar for undervisningen.

SVERIGE:

Särvux Söderhamn tillhör CFL – centrum för flexibelt lärande. Bygget är stort, flott och ganska nytt och kom till som en rejäl kompensation och storsatsning inför arbetslösheten som drabbade med militär avveckling och förlorade industrijobb. 1200 studerande och 55-60 i personalgruppen. Man lyder under förvaltningen som heter "Lärande & Arbete"

Flexibilitet – service och kvalitet är honnörsorden. Särvux finns mitt i huset. Ingalill bedriver forskning på sin egen verksamhet om hur studerande på Särvux lär sig.

I samarbete med personalen på daglig verksamhet har man utvecklat arbetsredskapet *etiska torg* vilket är en metod för reflektion, dokumentation och etiska samtal kring arbetet. Etiska torg syftar till att utveckla och synliggöra personalens tysta kompetens. Söderhamns Särvux arbetar efter modellen efterföljande pedagogik, dvs eleven styr vad han/hon vill lära och pedagogen följer i spåret, handleder och stödjer kunskapsinhämtandet som ofta handlar om att förstå sin egen livssituation och skapa mening i tillvaron. Motsatsen är nog vanligare, d v s att någon annan styr vad eleven ska göra. När eleven själv väljer studiemål handlar det sällan om geografi eller typiska skolfärdigheter. Att få sätta ord på livet här och nu eller där och då är viktiga för att kunna hantera sin livssituation. Vi kämpar mot kategorisering av människor!

Särvux Hässleholm var närvarande trots frånvaron tack vare tankarna om realkompetens som Gunvor Nilsson delat med sig av. Gunvors pappa insjuknade hastigt två dagar före avresan och

därför fick Gunvor ställa in sin resa. Så här tänker Gunvor kring begreppet realkompetens och Särvox roll överhuvudtaget.

I Sverige har vi haft en styrning av Särvox som helt fokuserat på läroplaner som gäller för den obligatoriska särskolan. Vi måste frigöra oss från det sättet att tänka och hoppas det kan bli politiskt möjligt snarast. (Att som motivering hänvisa till likvärdighet i landet gör ju att man lyfter ännu mer på ögonbrynen) Vi måste få visa att individualisering är det enda som ger ett meningsfullt och varaktigt resultat. Vi måste ut i de studerandes miljöer och hitta den studerandes starka sidor.

I stället för betyg tror jag på att den studerande skapar en meritportfölj. Ett dokument som kan följa med och förändras efter hand. Det är bara den studerande som äger rätten till skrivningarna och det valsas inte runt! Texten ska återspegla individen och inte den som hjälpt till att författa den. Beskriv vad jag är bra på, vad jag tycker är svårt. Vid beskrivning av individen kan även nämnas fritidsaktiviteter och intressen. Handledaren på arbetsplatsen ska hjälpa till att lyfta fram allt som individen kan och vet. "Dammsug" individen för att hitta dolda kompetenser. Eftersom dokumentet ägs av individen bör man tänka på ordvalet. Vi ska fungera som bollplank när individen beskriver sig själv. Vi ska också hjälpa till att strukturera så att endast väsentliga uppgifter kommer med. Ställ frågor som manar till eftertanke - färdigheter? noggrannhet? snabbhet? ansvar? Berätta om utbildning, hobby, arbetsliv & praktikplatser (var?, hur många?, arbetsuppgifter?, transport dit o hem?, vad och hur gjorde du? körkort?) Allt sammantaget säger något om vem jag är, vad jag kan och vart jag är på väg.

Särvox Kristianstad utgör en naturlig del av kommunens infrastruktur för vuxnas lärande och finns i det vackraste rummet i byggnaden där all annan vuxenutbildning bedrivs. Vi har ca 70 studerande på två heltidsanställda särvoxpedagoger. Tillsammans har vi kompetens för alla nivåer inom särvox. Vi har en stor kontaktyta mot arbetsförmedling, arbetslivskonsulenter inom omsorgen, kuratorer inom vuxenhabilitering e t c, så vi är väl kända i alla eventuella studerandes tänkbara nätverk. Vill man studera på Särvox kommer man på ett besök och ser vad vi kan erbjuda. Sedan väljer man själv om man vill börja och kan starta omedelbart om man så vill. Vi erbjuder kvällsstudier för den som inte vill gå ifrån sitt arbete. Många studerande har lönebidragsanställning och är individintegrerade i arbetslivet. Många bor själv, en del har familj och barn. När Ingalill berättade om Söderhamns *efterföljandepedagogik* förstår jag att det är precis så vi jobbar fast vi inte haft ordet för arbetssättet. Studierna måste utgå från den enskildes behov och intresse. Det är inte mamma, arbetsledaren eller jag som lärare som bestämmer. Som vuxen person med utvecklingsstörning har du alltför ofta haft någon annan vuxen som bestämt för och över dig. Därför kan det ta tid lära sig få lov att ta kommando i sitt eget liv. Vi ska hjälpa våra studerande att upptäcka de olevda liv som deras biografier gömmer på. Tänker ofta på kvinnan som sa *"-i 47 år har jag fått tänka och tycka som personalen vill."* Ord som normalisering, betyg, kurs på grundsärskolenivå eller träningsskolenivå, tycker vi INTE om. *Man kanske kan få vara utvecklingsstörd om man nu faktiskt är det*, som Dieter Hoffman, sjukhuspräst i Malmö, sa en gång på en konferens. Att med trygghet och tillförsikt få vila i den man är och faktiskt få känna att JAG DUGER, utgör målet för vår verksamhet. Slutligen ett värmande citat för oss som pedagoger: *"Det är i de hasande stunderna, när man inte orkar med målbeskrivningar och styrdokument som man växer som människa. Själen måste också få gå i morgonrock och tofflor."*

Tomas Sjödin i programmet Sommar 28 juni 2006.

Case:

Det var inte lätt att enas om en och samma *Anna* eftersom vi har så olika reglerat vad som går in under specialundervisning. Därför får *Anna* olika funktionshinder i våra nordiska länder.

Anna, 31 år

I Sverige - lätt utvecklingsstörning eller i ”gråzonen”

I Norge – nyanländ invandrare

På Island – läs – och skrivsvårigheter eller har fysiska problem, sociala problem eller är handikappad

I Finland – osäker, villrådig, svårplacerad i arbetslivet

Hur möter vi Anna när hon kommer första gången till vår utbildningsenhet?

På Island...

möter Anna en vägledare och av det som kommer fram i samtalet känner läraren att hon absolut inte behöver veta allt, utan bara praktiska upplysningar av vikt för Annas väl och ve.

I Finland...

finns handledande utbildning för den som är osäker (studieperioden 3 månader eller enligt behov), en kartläggningsfas på två - fyra veckor inom yrkesinriktad utbildning. Mycket juridik och starkt regelverk (sekretess) hindrar information från Arbetskraftsverket men tidigare utbildning, arbetserfarenhet får Camilla upplysning om. Studievalet är redan gjort när Camilla träffar den studerande första gången. Yrkesutbildaren fokuserar på kunskaper i yrkesämnet medan Camilla fokuserar på personen. Det viktigaste är att skapa förtroende. Arbetsredskapen består av handledaren, Internet och/eller telefon..

I Norge...

Bolig, koordinator, vejleder eller arbetsledare kan lämna in önskemål om studier. Rätten att få studera bedöms sedan av en PPT-tjänsteman (pedagogisk – psykologisk vägledare) som måste godkänna ansökan. Han/ hon tar sakkunnig personal till hjälp vid prövningen. På skolan möter teamledaren och 20 timmar kan hon eller en pedagog använda på att lotsa Anna på rätt spår i utbildningen.

I Sverige...

God man, anhörig, personen själv, arbetsledaren i daglig verksamhet, boendepersonal, kurator vid vuxenhabiliteringen, arbetsförmedlingen eller omsorgens arbetslivskonsulenter kan föreslå den studerande till vuxenutbildning på Särvox. Den studerande gör ett besök och kan själv välja att börja studera eller ej. Utbildningen är frivillig. Anna tas emot av en pedagog som kan fråga – vad vill du göra här? – vad vill du använda din utbildningstid till?

Viktig och nödvändig information (om medicinering etc) har redan nått pedagogen.

Slutsats:

Det finns ingen gemensam universal mall att gå efter. Varje individ är unik. Vi tror mycket på att inte uppfinna hjulet varje gång utan dra nytta av guldkornen i alla olika modeller.

Camilla: En dag när man upplever framsteg är när man kan känna att alla aktörer kring den studerande – alla olika myndigheter som individen är beroende av - arbetar mot samma mål och inte längre ser det som någon annans problem utan vårt gemensamma.

Det är bara med vår egen livsförståelsekompetens vi kan gå in och möta personen. Det är så kort stund du har på dig att vinna eller förlora vid första mötet.

I den här gruppen har vi diskuterat personalens kompetens i högre grad än de studerandes!!